

Fra Ingeborg Raunkiær (red.), "Lægen Paul Iserts breve fra Dansk Guinea 1783-87" (Gad, 1917)

Første brev.

Hovedfortet Christiansborg på Guineakysten, 10ende Novbr., 1783.

DE ved, kære Ven, at jeg den 2den Juli iår gik ombord på Kompagniets Skib *Prins Frederiks Håb* som Passager for at gøre Rejsen med fra København til de danske Besiddelser her. Næste Morgen littede vi Anker, ved Middagstid gik vi forbi *Hveen* og var snart ved *Helsingør*. Da Vinden var imod, og Luften tyknede, vovede vi ikke at gå ud i åben Sø, men kastede Anker her, hvor vi blev liggende en seks Dages Tid. Det er en forbavsende Mængde Skibe, som altid ligger her. Jeg talte i Øjeblikket over 150.

I Vesterhavet var vi næsten tre Uger, fordi Vinden ikke var os gunstig, og når vi endelig fik den i det gode Hjørne, var den så svag, at vi kun kom ganske lidt fremad. 29nde Juli så vi omsider *Dover* og *Calais* på den engelske og den franske Kyst. Ved Aftenstid drejede Vinden, og vi kunde derfor ikke gå ind i *Kanalen*, hvis Munding her er temmelig smal, men blev nødte til at vende om til 1ste August. Den 14de så vi det sidste af Evropa, nemlig den franske Ø *Ouessant* (eng. Ushant) ud for *Brest* og var nu i den spanske Sø.

Sørejsen.

I Slutningen af August var vi omtrent på Højde med *Madeira*. Skibet var da omgivet af Boniter, hvis sølvskinnende Bug spredte et fosforagtigt Skær gennem Vandet. Nætterne var mørke, og man kunde tydelig se Havvandets Lysen. Det er et betagende Syn, når det blæser noget, og Skibet gør Fart; thi det er da, som om man flyver igennem en gnistrende Strøm af Ild.

1ste September så vi Land forude, op over Skyerne. Søfolkene mente, det var Pico de Teyde på Teneriffa, som er et af Jordens mægtigste Bjerge, men det var Øen *Palma*, en af de kanariske Øer. Natten mellem 4de og 5te Septbr. passerede vi Krebsens Vendekreds, hvilket Matroserne ombord fejrede ved de sædvanlige Løjer, som man kalder at »hønse«.

Den 7ende Septbr. om Morgenen, da vi var imellem Øerne ved det grønne *Forbjerg* (Cap Verde), fik vi det første Trope-Uvejr, en såkaldt Travat. På Guineakysten regner det aldrig på anden Måde. Luften kan være ganske klar på nær en lille sort Sky i Øst. Når Uvejret kommer, opstår en heftig Storm, og med den bliver Himlen overtrukket af Mørke. Det tordner, lyner og stormer, og til sidst plaskregner det. Dette plejer ikke at vare mere end en til to Timer; så er Himlen igen klar. Det grønne Forbjerg er berygtet for sit næsten altid stormfulde Vejr. Hvad der ved dette første Uvejr mest interesserede mig, var en Skypumpe eller Hvirvelsky, som hang med Spidsen ned i Havet og drejede sig fra Øst mod Vest. Det er et af Naturens frygteligskønne Skuespil. Vore Søfolk, som kendte Hvirvelskyens Magt, var ikke lidet ængstelige; thi det skal ikke være usædvanligt, at den river Skibe med sig eller driver dem i Dybet. Om Eftermiddagen så jeg en lille stålblå Landfugl, der kom og satte sig på Skibet.

Delfiner viste sig i Havet i Mængde, og henad Aften kom to Svaler flyvende og overnattede i Masten.

Den 8nde Oktober fangede vi tre store Hajer, såkaldte Menneskeædere, hvoraf den ene vejede 250 Pund. I Almindelighed har Søfolk Uvilje mod at spise disse Dyr; for, siger de, Hajer spiser Mennesker, og spiser man Hajer, og man har en eller anden skjult Sygdom i Kroppen, bryder den straks frem; jeg delte ikke deres Frygt, og jeg fandt Hajkødet ganske velmagende, især det, der var i Nærheden af Bugen. Det øvrige Kød af den fuldvoksne Haj er noget hårdt, og får en stærk Orangefarve ved at koges.

Flyvefiskenes Masser tiltog overordentligt i disse Egne; man så dem stige op af Havet i Skarer på Tusender. Men i Forhold til Flyvefiskenes øgede Mængde var også deres Fjenders Tal forøget. I Luften lurede hvide og grå Måger og andre Havfugle på dem, og i Havet gjorde Dorader¹ og Boniter og mange andre Fisk dem Livet surt. Vi fangede nogle af Boniterne, dels på Krog, dels med Harpun; de vejede femten Pund eller mere.

Igennem Brændingen.

Den 13de Oktober så vi *Cap Tres Puntas* eller de tre Spidsers Forbjerg på *Guineakysten*, og snart derefter det første hollandske Fort. Vi holdt os tæt ved Land, og havde den Fornøjelse at se Hollændernes Hovedfort *St. George della Mina* og Englændernes Hovedfort *Cape Coast* foruden mange andre, mindre Forter. Om Aftenen kom en smuk Spætte og satte sig på Skibet, og blev fanget med Hænderne. Den 16de Oktober befandt vi os på *Christiansborgs* Rhed og ved Målet for vor Rejse, efter at vi havde været omtrent seksten Uger undervejs, og uden at nogen i den Tid havde haft Foden på Land. En stor Kano eller Båd, lavet af en Træstamme og med en Besætning af femten roende og syngende Negre, kom straks ud til os. Skibene, som driver Handel ved Guinea, er nødte til at kaste Anker en Mil eller halvanden fra Land, fordi Vandet her langs Kysten er meget lavt, så at et Skib ved en pludselig Stormbyge let kastes ind i Brændingen, hvor det er uhjælpelig fortabt. Vi traktede vore Negre med Brændevin, en Drik, de har i højeste Grad

Plade på vandtank i Christiansborg. Foto: Lisbeth Helm

Smag for, og Kaptajnen og Passagererne gik straks med dem til Land.

Europæerne har forgæves prøvet at gå til Land gennem Brændingen med deres små Både med smal Stævn; Båden kæntrede næsten altid. I mindre end tre Kvarter gjorde vi i Kanoen Turen fra Skibet til Brændingen. Negrene begyndte at forberede sig til at bryde igennem den. Kano-Kaptajnen holdt en lille Tale til Havet og ofrede en Smule Brændevin til det, idet han dråbevis lod det falde ned i Søen, hvorefter han slog med knyttet Næve på både den ene og den anden Kant af Fartøjet. Han formanede os Europæere til at holde os fast. Den hele Historie udførte han med en sådan Alvor, at vi var tilmode næsten som om vi blev beredte til Døden. Hertil bidrog desuden, at Negrene flere Gange begyndte at ville sætte igennem, men roede tilbage igen, fordi de ikke havde truffet det rette Tidspunkt. Dette skal de ikke så sjældent gøre med Vilje for at pine de Hvide i Brændingen så meget længere, i Forventning om at få en så meget desto større Flaske Brændevin for al den Møje, de har haft. I Løbet af nogle Minutter var vi lykkelig sat over, og vort lille Fartøj stod fast i Sandet. Nogle håndfaste Negre kom nu ud fra Stranden og bar os på deres Skuldre ind på tørt Land.

I Guinea.

Det var næsten Aften, da vi kom i Land. Gud! Hvor forunderlig forskelligt var ikke dette Sted fra det, jeg for seksten Uger siden forlod! En ny Himmel, en ny Jord, nye Mennesker, Dyr og Planter! Alt omkring mig her er smukt, meget smukt! Men måske ser jeg det kun således, fordi det er mig nyt. Men hele den menneskelige Natur er jo ligesom syg af Længsel efter at kende det nye, hvorfor

¹ *) Dorade betyder »den gyldne«, efter denne Fisks pragtfulde Farve og Glans.

skal jeg da skamme mig over den i Menneskeheden indplantede Drift, når den viser sig i mig?
Negrene af begge Køn ønskede mig velkommen, hvor jeg kom, med deres venlige Adieu a hura!
(Goddag Herre!)

Christiansborg i Accra. Foto: Peder Wiben